

ÅRSRAPPORT

FRA

RUSEPROSJEKTET

I

VARPA

2010

NOVEMBER 2010, STIG TANGEN

Innhold

Side 3	Forord
Side 4	Kort oppsummering fra 2010
Side 7	Delrapport 1
Side 9	Delrapport 2
Side 12	Delrapport 3 (med kort oppsummering av rusefisket i Lilandsvatnet)
Side 15	Gjennomgang av årets drift av rusa i Varpa
Side 25	Evalueringer/vurderinger av ruseutprøving i Lilandsvassdraget 2010
Side 26	Ruseprosjektet i Varpa 2011
Side 27	Et ruseprosjekt i Lilandsvassdraget 2011 ?

KORT OPPSUMMERING FRA RUSPROSJEKTET 2010 (det første prosjektåret)

Rusa ble satt ut 20. mai og tatt opp 22. oktober.

Fangsttall

Totalfangst i rusa (inkl ål): 579

Fangst av anadrom fisk (inkl regnbueørret): 446

Villaks: 275 stk

Sjørørret: 155 stk

Oppdrettslaks: 13 stk

Regnbueørret: 3 stk

Ål: 73 stk

Innlandsørret: 59 stk

Innlandsrøyr: 25 stk

Smolt: 59 stk

Innslag av oppdrettslaks i forhold til total oppgang av anadrom fisk: 2,9 %

Innslag av oppdrettslaks i forhold til oppgang av laks: 4,7 %

Snittvekt oppdrettslaks: juli 3,0 kg, august 3,0 kg, sept/okt 4,4 kg.

Lus

Det ble registrert lus på 23 villaks (8,4 % av registrert fisk i rusa), 1 sjørørret (0,6 %), 3 oppdrettslaks (23,1 %). Det meste som var registrert var 12 lus på en villaks i august, i snitt var det 3 lus på de laksene som ble registrert med lus.

Garnskader

Det ble registret 7 villaks med garnskader.

Sportsfisket

Fisketid: 1. juni – 31. juli

I alt ble det levert fangstmelding på 29 laks, snittvekt 2,2 kg og 26 sjørørret med snittvekt på 1,15 kg.

FORORD

I perioden 2007 – 2009 ble det prøvd ut ruse i Varpa vår og høst. I denne perioden signaliserte Fylkesmannen i Nordland flere ganger at det var ønskelig med et ruseprosjekt i vassdraget som varte fra isen gikk av vatna om våren til isen la seg igjen om høsten. I forbindelse med Fylkesmannen sitt forslag til nytt regelverk for laksefiske i sjø og anadrome vassdrag fra 2010, hvor bla FM foreslo fredning for alt laksefiske i Varpavassdraget, ble det avholdt møte med FM og det ble enighet om å innføre kortere fisketid i vassdraget, kvote på 1 laks pr. fisker, og at det skulle satses på å få til et ruseprosjekt fra vår til høst og dette skulle gå over flere år. Samtidig skulle vassdraget inn i satsinga til Fylkesmannen om å registrere gytefisk i elvene i mange vassdrag i Nordland ved dykking og telling av gytelaks.

Med utgangpunkt i at Fylkesmannen vurderer Varpavassdraget til å være et viktig vassdrag; det har vært kultivert innlandsfisk i en årrekke, grunneierlaget har deltatt i genbankprosjektet til NINA, og det har vært sendt skjellprøver av laks, sjørret og oppdrettsfisk i svært mange år til analyse hos NINA, og ikke minst at *Fylkesmannen i Nordland sier at vassdraget er et indikatorvassdrag på hvordan situasjonen er for smålaks i fylket, samt at vassdraget er lett tilgjengelig for oppgang av oppdrettsfisk og er et indikatorvassdrag for utviklinga av rømt oppdrettsfisk (og det har vært mye oppdrettsfisk i vassdraget)*, ble det for alvor jobbet med å få til et omfattende ruseprosjekt i Varpavassdraget.

Det ble tatt ny kontakt med Mainstream Norway, Ellingsen Seafood og Nordlaks, og selskapene bestemte seg for å satse på et ruseprosjekt i Varpavassdraget. Truls Hansen i Mainstream er kontaktperson for oppdrettsnæringa, og det ble fra næringas side lagt ei føring for at det skal utarbeides 3 delrapporter i løpet av sesongen; rapport 1 fra fisket i mai / juni, rapport 2 fra juli/august og rapport 3 fra september/oktober. Det ble også bestemt å prøve ut ei ruse i Lilandsvatnet på ytre Hamarøy. Til slutt skal det utarbeides en fyldigere årsrapport, og i etterkant av denne skal det avholdes møte med oppdrettsnæringa hvor det gjøres vurderinger av det som er utført i løpet av året, samt planlegging for neste års rusedrift.

Stig Tangen er prosjektleder og har ansvaret for gjennomføringa av drifta av ruse(r) og all rapportering, har kontaktansvaret mellom de ulike aktørene, og gjennomfører møtevirkosomhet. Han orienterer kommunene, grunneierlaget, oppdrettsnæringa og Fylkesmannen i Nordland årlig om det som skjer i ruseprosjektet.

Stig Tangen har i 2010 hatt jevnlig kontakt med Truls Hansen og Fylkesmannen i Nordland, samt tatt kontakt med ansvarlig for oppdrettsnæringa hos Nordland Fylkeskommune.

Dette er et svært utfordrende tiltak og ikke minst ei tidkrevende satsing, men når man får resultatene satt inn i et lengre tidsperspektiv og kan trekke slutninger / vurderinger over et langt tidsperspektiv, vil nok ruseprosjektet gi mange interessante svar både for Fylkesmannen i Nordland og oppdrettsnæringa.

Ruseprosjektet i Varpa ble forøvrig den 20. november grundig presentert i Lokalavisa NordSalten med oppsummering av 2010-sesongen.

Drag 25. november 2010
Stig Tangen

Dersom disse fangsttallene er korrekte, ble det gjenfangst av 10, 5 % villaks og 16, 8 % sjørret av det som ble registrert i rusa av oppgang i vassdraget.

Arbeid/Tidsbruk

Av all villaks og sjørret ble det målt lengde og tatt skjellprøver, og det ble klippet litt av fettfinnen. Oppdrettslaks og regnbueørret ble tatt ut av vassdraget, målt, veiet, tatt skjellprøver av og slaktet. Samtlige skjellprøver oversendt NINA.

I snitt ble det brukt 6,5 t pr. dag til drift av rusa i 155 dager, noe som utgjør 1007,5 t.

Oter

I siste del av august ble det registrert 3 villaks med ferske, åpne kjøttsår på ryggen framfor sporen. Om høsten ble dette også registrert på 1 villaks, 2 oppdrettslaks og 1 sjørret. Fra midten av august og utover høsten var det svært mye oter å se for nerenden av Varpa og langs Kvannelva og Varpelva. Flere ganger ble oter observert svømmende ved rusa. Oteren kan ikke ta seg inn i rusa, men det er utvilsomt dette dyret som har påført fisken skader.

Evaluering

Drift av rusa har fungert meget godt, men har krevd større tidsbruk enn beregnet. Fangstresultatene viser at det går mer laks og sjørret opp i vassdraget enn hva de siste årene har tydet på, men det er langt fra gode nok tall for oppgang. Dessverre lot ikke dykkerprosjektet med registrering av gytefisk i Kvannelva seg gjennomføre i år. Det er imidlertid svært positivt at det er registrert mindre oppgang av oppdrettsfisk i Varpavassdraget dette året enn de siste åra. I 2010 var det som tidligere år størst oppgang av oppdrettslaks om høsten.

Tilbakemeldingene fra sportsfiskerne tyder på at det ikke ble fisket mye laks i forhold til det som ble registrert av oppgang i løpet av sesongen. Men ser vi nøyere bakom tallene, og ser på laks og sjørret som ble registrert i rusa i tidsrommet mai – juli, dvs i det tidsrommet da det var mulig for sportsfiskerne å beskatte av den oppgatte fisken, viser det seg følgende:

I løpet av mai – juli ble det registrert oppgang av 219 villaks, og gjenfangst av 29, noe som utgjør 13, 9 % (en skal ha for øye at det var kvote på 1 laks pr fisker i år), og det var en registrert oppgang av sjørret på 48 fisker i dette tidsrommet. Av dette tallet ble 26 fisket, og dette er en gjenfangst på 54, 2 %.

På årsbasis var gjenfangsten av laks på 10,5% og gjenfangsten av sjøørret var på 16,8%.

Dette kan indikere at det ble tatt ut en forsvarlig mengde fisk 2010-sesongen, og at det var helt nødvendig å innføre kvote på fangst av laks.

Mye tyder på at oter kanskje i dag er en større fare for bestanden av villaks enn sportsfisket og et evt ulovlig fiske. I tillegg er det gjort mange observasjoner i Varpa i høst av ørn med stor fisk i klørne.

Det er i år registrert færre laks med garnskader enn tidligere år, men likevel er dette tallet for høyt.

Knuten løses opp på den innerste lommen i rusa.

DELRAPPORT 1 FRA RUSEPROSJEKTET I VARPA

Tidsrom: 20. mai – 30. juni

Fangstresultat

118 villaks
31 sjøørret
0 oppdrettslaks
16 innlandsørret (12 - 41 mm)
4 innlandsrøyr (18 – 26 mm)
2 ål
49 smolt
2 lakseyngel

Villaks

Under 399 mm: 2 stk
400 – 499 mm: 35 stk
500 – 599 mm: 28 stk
600 – 699 mm: 44 stk
700 – 799 mm: 6 stk
800 – 899 mm: 3 stk

Sjøørret

under 299 mm: 11 stk
300 – 399 mm: 19 stk
400 – 499 mm: 1 stk

Samtlige sjøørret ble registrert i mai.

All smolt ble registrert i perioden 20. mai – 2. juni, det samme med lakseyngelen, innlandsørreten og innlandsrøyra.

Lus på laks

I perioden 16. 19. juni ble det registrert 4 laks med lus:

Laks på 440 mm, 7 lus
Laks på 450 mm, 1 lus
Laks på 500 mm, 1 lus
Laks på 530 mm, 2 lus

12. juni ble det registrert en laks (460 mm) med 1 soppflekk, ca. 2 cm i diameter, på ryggen bak ryggfinnen.

22. juni ble det på en laks (700 mm) funnet en flekk på ca. 3 cm i diameter som var

blågrønn, det var en slik flekk på samme størrelse på begge sidene av fisken

Første smålaks (under 55 cm) ble registrert 15. juni, og etter dette har mesteparten av laksen vært smålaks.

20. juni ble rusa tatt på land og vasket. Det tok 6 timer før den var på plass igjen.

Rusa tømmes 2 ganger pr. dag.

Det har blitt tatt skjellprøver av samtlige laks og sjøørret. All fisk sluppet ut igjen.

Villaksen må behandles forsiktig når den skal ut av rusa

DELRAPPORT 2 FRA RUSEPROSJEKTET I VARPA

Tidsrom: Juli – august

Fangstresultat juli:

101 villaks
2 oppdrettslaks
17 sjøørret
4 ål

Oppdrettslaks:

1 stk 690 mm 2900 g
1 stk 720 mm 3100 g (4 lus)

Villaks:

430 – 490 mm: 9 stk
500 – 590 mm: 56 stk
600 – 690 mm: 27 stk
700 – 790 mm: 9 stk

Lus på laks:

8 villaks med lus: 430 mm, 460 mm, 470 mm, 520 mm, 520 mm, 530 mm, 550 mm,
570 mm (Mellom 2 og 4 lus pr. fisk)

2 villaks med garnskader: 520 mm og 620 mm

1 villaks (570 mm) med skadd venstre gjellelokk

1 villaks (650 mm) med stort åpent sår på venstre side av fisken

Sjøørret:

230 – 290 mm: 2
300 – 390 mm: 6
400 – 490 mm: 4
500 – 590 mm: 5

Fangstresultat august:

30 villaks
53 sjøørret
1 oppdrettslaks
11 innlandsørret
38 ål

Oppdrettslaks:

1 stk 700 mm 3000 g

Villaks:

400 – 490 mm: 1 stk

500 – 590 mm: 11 stk

600 – 690 mm: 13 stk

700 – 790 mm: 5 stk

Lus på laks:

6 villaks med lus: 580 mm, 620 mm, 620 mm, 630 mm, 690 mm, 730 mm
(Mellom 2 og 12 lus pr. fisk)

3 villaks med garnskader: 580 mm, 600 mm, 620 mm

3 villaks med ferskt, åpent kjøttsår på ryggen framfor sporen; 490 mm, 550 mm, 590 mm

Sjørørret:

230 – 290 mm: 20

300 – 390 mm: 29

400 – 490 mm: 4

Regnbueørret:

3 stk 460 mm (1000 g), 470 mm (1100 g), 470 mm (1200 g)

Regnbueørret fra rusa i Varpa

I begynnelsen av august begynte elvene å minke, men enkelte regndager førte til at vannstanden for korte perioder ble høyere. Likevel gikk det ikke fisk i rusa, bare ål. 22. august ble det gjort befaring i Varpelva. Det stod flere lakser i elva, og i vatnet hoppet det en del laks mellom rusa og elveutløpet. Da det ikke ble gjort fangster i rusa om morgenen 23. august, bestemte jeg meg for å tømme rusa 5 ganger denne dagen og få bort all ål. Det ble tatt ut 8 ål fra rusa og om ettermiddagen kom 2 regnbueørret i rusa. Om kvelden ble det med håv fjernet 12 ål som beitet i ledegarna til rusa og neste morgen ble det fjernet 4 ål fra rusa og 10 ål fra ledegarna. All ål ble fraktet til motsatt ende av Varpa. De neste 5 dagene ble rusa tømt 5 ganger pr dag. 24. og 25. august ble det fanget 27 laks og 49 sjøørret. I dette tidsrommet ble det tatt 3 laks med åpent kjøttår framfor på ryggen framfor sporen. Det er grunn til å tro at disse sårene kom fra *oter* som hadde prøvd å fange laks. Kanskje ble oteren ygg når det ble så mye trafikk ved rusa og dermed fikk fisken ro til å gå i rusa. Et annet spørsmål er hvor godt ål og laks går sammen. Da ålen ble fjernet, kom det også fisk i rusa.

Men mest sannsynlig er det at oteren i første halvdel av august jaktet fisk ved rusa og dermed skremte fisken fra å gå i rusa.

Det ble registrert mye ål i rusa i august

DELRAPPORT 3 FRA RUSEPROSJEKTET I VARPA

Tidsrom: September – 22. oktober

Fangstresultat

26 villaks
54 sjøørret
10 oppdrettslaks

29 ål
12 smolt
32 innlandsørret
4 lakseyngel
21 innlandsrøyr

Villaks

400- 499 mm: 3 stk
500- 599 mm: 11 stk
600- 699 mm: 12 stk

Sjøørret

240 – 299 mm: 14 stk
300 – 399 mm: 20 stk
400 – 499 mm: 15 stk
500 – 599 mm: 5 stk

Oppdrettslaks

2, 6 kg
2, 8 kg
3, 0 kg
4, 8 kg (3 lus) Hannfisk, gytefisk
5, 0 kg Hofisk, gytefisk
5, 0 kg (6 lus) Hannfisk, gytefisk
5, 1 kg
5, 1 kg Hannfisk, gytefisk
5, 2 kg (2 lus) Hofisk, gytefisk
5, 3 kg Hofisk, gytefisk

Villaks med lus

5 stk; 500 mm (4 lus), 510 mm (2 lus), 580 mm (4 lus), 670 mm (4 lus), 690 mm (2 lus)

Sjørørret med lus

1 stk (510 mm)

Villaks med garnskader

2 laks med garnskader; 600 mm, 670 mm

Fisk med sår/bittskader på ryggen mot sporen

2 oppdrettslaks (4, 8 og 5, 0 kg)

1 villaks (440 mm)

1 sjørørret (450 mm)

Ruseprosjektet ble utført under svært varierende værforhold

Samlet fangstresultat Varpa 2010:

Total registrert oppgang av fisk: 446

Villaks 275

Sjørørret 155

Oppdrettslaks 13

Regnbueørret 3

Ål 73

Kort talloversikt om oppdrettslaks i Varpa 2010

*Innslag av oppdrettslaks i forhold til total oppgang anadrom fisk: 2,9 %
oppgang av laks: 4,7 %*

Innslag av regnbueørret i forhold til samlet oppgang: 0,67 %

**KORT OPPSUMMERING AV RUSEFISKET I LILANDSVATNET I
HAMARØY**

Tidsrom: 15. september – 16. oktober

Fangstresultat

14 sjøørret
4 oppdrettslaks

43 innlandsørret
17 ål

Sjøørret

300 – 399 mm: 2 stk

400 – 499 mm: 6 stk

500 – 599 mm: 6 stk (2 stk med lus: 510 mm (3 lus), 530 mm (2 lus)

Oppdrettslaks

2,4 kg

2,8 kg

2,9 kg Hannfisk, gytefisk

5,1 kg (2 lus) Hofisk, gytefisk

GJENNOMGANG AV ÅRETS DRIFT AV RUSA I VARPA

Drifting av rusa

På grunn av en svært sein vår og med den sein isgang, ble ikke rusa satt ut i Varpa før 20. mai. Da var vatnet ganske stort.

Tidligere åra ha rusa vært i drift fra 1. mai. Rusa ble satt for nerenden av Varpa ca. 200 m fra elveutløpet. Formålet med å ha den her er at fisken får litt ro i selve vatnet etter at den har gått opp før den kommer til rusa. Hadde rusa stått helt nede mot elva og fisken hadde begynt å bli redd for å gå i rusa, kunne den ha snudd og gått ned elva igjen og ut i havet. Da ville prosjektet ha blitt mislykket, og hvis fisken uteblir fra vassdraget, ville også sportsfiskerne blitt svært misfornøyde. På dette stedet i vatnet er det passende grunt, slik at rusa og ledegarna når bunnen også ved høy vannstand. Bunnen er også så full av mudder og gjørme at det f.eks er risikabelt å vade ut for å nå selve rusa. Dermed øker sjansene for at rusa får stå i fred for folk.

Ulempen med å ha rusa her er det vokser mye siv langs ledegarna og så å si til selve rusa ut på sommeren. Både ledegarna og rusa blir veldig skitne, full av gjørme og alger. Dermed må rusa tas på land på berget der rusa står og vaskes/skylles 3 – 4 ganger i sesongen. I tillegg må det brukes stråkost en gang hver uke for å skrubbe den på båtripa når vi har kommet til juli.

Det tar ca. 6 timer å sette ut rusa og den samme tidsbruken når den tas opp etter endt sesong. Da må også alt vaskes, skylles og henges til tork.

Tidsmessing krever driftingen mye mer tid enn først anslått, noe ikke minst dette med reingjøring medfører. I tillegg må det settes av mer tid til flere tilsynrunder/ tømning i perioder der oteren prøver å ta fisk ved rusa, noe som denne rapporten tar grundigere for seg litt senere.

Som prosjektleder og ansvarlig for drift av rusa har jeg personlig gjennomført alt av tiltak. Jeg ville bl.a forsikre meg om at det ikke var problematisk å sette fisken levende ut igjen etter at den hadde blitt tatt i rusa.

I båten ble det alltid tatt med 2 stamper med mye vatn i. Fisken ble plassert i den største stampen etter å ha blitt tatt ut av rusa, og fra den ble en og en fisk tatt over i en mindre stamp. Her ble hver fisk målt og tatt skjellprøver av, og skjellene lagt i skjellkonvolutt før fisken ble satt ut igjen i Varpa på øversiden av rusa. Ved måling og skjellprøvetaking var det viktig å holde et godt tak foran sporen og ha så mye som mulig av fisken nede i vatnet i stampen.

Måling av lengden på villaksen

Var det 6 fisker i rusa eller mindre, gikk det fint å løfte den innerste ruseposen opp i den største stampen, løse opp knuten for åpninga og ha fisken oppi stampen. Var det flere enn 6 fisker, måtte ruseåpninga festes i tollene og en og en fisk måtte hentes ut av rusa.

All ål måtte tømmes ut av ruselommen, det var å mulig å ta den enkeltvis ut av rusa.

Det er viktig å holde fisken godt nede i vatnet

Vår og sommer hadde vassdraget jevn, stabil og god vannstand og det var nærmest perfekte forhold for oppgang av fisk. Kun i september var elvene små, og i perioder av denne måneden var det nesten umulig for større fisk å gå opp Varpelva.

Etter regnskyll eller perioder med regn vokste elvene fort. I dette tidsrommet gikk det lite fisk opp i vassdraget, men når vannstanden hadde stabilisert seg og vatnet blitt klarere, begynte fisken å gå opp elva fra havet.

Varpavassdraget grunneierlag har 2 utleiebåer i vatnet, den ene av disse er satt av til ruseprosjektet, dermed er det kun 1 utleiebåt i vatnet.

I løpet av vinteren 2010 ble det inngått oppsynavtale mellom Hamarøy kommune og SNO. I sesongen avstod kommunen Hans Tore Bakkeli, som er utdannet oppsynsmann med begrenset politimyndighet, til at han i perioder kunne utføre oppsyn. Fra SNO sin side var dette øremerket oppsyn i sjø og elvemunninger i Hamarøy, men både Varpavassdraget Grunneierlag og Sagvatnan Grunneiarlag hadde inngått avtale om at Bakkeli skulle utføre oppsyn også i de anadrome vassdragene. Det har vært et betydelig mindre og mer forsiktig ulovlig garnfiske i sjøen, som kanskje skyldtes en god del beslag av garn. Det ulovlige garnfisket i Varpavassdraget har vært mindre i 2010 sammenlignet med tidligere år, selv om det er gjort beslag av garn i Mellomvatnet. At oppsynet har fungert er svært merkbart på antall laks med garnskader; i 2010 ble det kun registrert 5 laks med garnskader i Varpa, og det er mye mindre enn det som har vært vanlig de senere åra.

En spent turkamerat følger med om det er fisk i rusa

Fangstene i rusa

Det er litt vanskelig å si at rusa tok 100 % av oppgangen av fisk i Varpa. Denne våren vet vi at det ble registrert stor laks både utfor Kvannelva og Triumselva før det var mulig å få ut rusa om våren.

Når vatnet er stort, kan laksen presse seg gjennom sivet på begge sidene av ledegarn om våren og senhøstes. Om sommeren er det så gjengrodd av siv at dette er umulig. For nerenden av Varpa er det ei dypere renne som går rett mot ruseåpninga, slik at hovedferdselen (og den naturlige ferden) til laks og sjørret er mot selve ruseåpninga.

I den beste fangstuka for rusa i sommer (uke 28; 12. - 18. juli), ble rusa overvåket nøye og tømte ofte. Da ble laks og sjørret observert gående rett mot ruseåpninga, og ikke at den søkte seg langs ledegarna og prøvde å passere forbi.

Et annet spørsmål er hvor avstengt rusa skal være tidlig vår/sommer. I år hadde vinterstøinger mulighet til å presse seg forbi ledegarna og vandre ut i sjøen. Fra tidligere års kultiveringsfiske med småmaska garn i mai etter røyra, vet vi at det hvert år har blitt registrert ganske mange vinterstøinger helt fram til garnfisket avsluttes 1. juni.

Det har vært lite kjent om laks og sjørret vandrer opp i Varpavassdraget og ned i havet flere ganger i løpet av sesongen. Det ble ikke registrert anadrom fisk i rusa som tidligere var blitt klippet i 2010.

I alt har rusa vært oppe av vatnet i 16 timer i løpet av sesongen i forbindelse med vask og reingjøring.

Registrert villaks

Totalt ble det registrert 275 villaks i løpet av sesongen; 20. mai – 22. oktober, fordelt slik på de månedene fisket varte:

- 24 laks i mai
- 94 laks i juni
- 101 laks i juli
- 30 laks i august
- 8 laks i september
- 18 laks i oktober

Dette viser at i år med jevn, høy vannstand i elvene var det størst oppgang av laks i juli. Kun 8 laks i september avspeiler nok svært små elver.

Størrelse på villaksen

I delrapportene er det satt opp antall fisk ut fra størrelse. Samlet fangst og størrelse på fisken er fordelt slik: Samlet fangst 275 laks

Under 399 mm: 2 stk

400 – 499 mm: 48 stk

500 – 599 mm: 106 stk

600 – 699 mm: 96 stk

700 – 799 mm: 20 stk

800 – 899 mm: 3 stk

Største registrerte laks var 880 mm.

Tilbakemeldinga av fangstene til sportsfiskerne i 2010 sesongen, viste en snittstørrelse på 2, 2 kg.

Registrert sjøørret

Totalt ble det registrert 155 sjøørret i perioden 20. mai – 22. oktober, fordelt slik på de månedene fisket varte:

4 sjøørret i mai

27 sjøørret i juni

17 sjøørret i juli

53 sjøørret i august

24 sjøørret i september

30 sjøørret i oktober

Registrerte fangster av sjøørret i rusa viser at det var klart størst oppgang av fisk i august. Tidligere år har det virket som om mye sjøørret kom opp i vassdraget i september, men det var vært når somrene har vært varme og det har vært lav vannstand i elvene hele sommeren.

Størrelse på sjøørreten

Samlet fangst: 155

Under 299 mm: 47 stk

300 – 399 mm: 74 stk

400 – 499 mm: 34 stk

500 – 599 mm: 10 stk

Tilbakemeldingen fra sportsfiskerne, 25 sjøørret har blitt fisket, viser en snittstørrelse på 1,15 kg på sjøørreten.

Fangst av fisk som ikke er klippet i ruseprosjektet

Fra sportsfiskerne ble det av samlet fangst av 29 laks og 25 sjøørret gitt tilbakemelding om 2 laks som ikke var klippet i forbindelse med rusefisket. Dette utgjør 3, 7 % av samlet fangst.

Hvor mye laks har gått opp i Varpa i 2010 ?

Tar man et regnestykke med utgangspunkt i at det har vært en oppgang av laks som er 4 % større enn hva rusa har klart å registrere, kan vi anslå at det i 2010 har gått opp 11 flere laks, dvs *ca. 286 laks i vassdraget*. Tar man høyde for at det kanskje har gått litt flere enn dette, kan en da anslå at *ca. 300 laks har gått opp i Varpa i 2010.*

Kjønnsbestemmelse laks

Laksen er kjent for å gå tidlig opp i Varpa, og allerede i slutten av juli / begynnelsen av august er det mulig å skille mellom hannfisk og hofisk. Første laks som ble registrert i rusa hvor det var mulig å fastsette kjønn var 24. juli, en hannlaks på 590 mm. Laksen som kom opp fra havet fra begynnelsen av august hadde fått ganske markant gytedrakt. Det er svært interessant å merke seg at laksen hadde fått så markant gytefarge så å si før den var kommet opp i vassdraget. Sjøørret som kom fra havet har ikke gytedrakt før i begynnelsen av september.

Tidligere klippet fisk

Det ble registrert 2 laks som hadde vært klippet i Varpa et annet år. Dette utgjør kun 0, 7 %, og er et altfor lite tall til at det utgjør sannsynlig antall fisk som gyter flere ganger. Det har tidligere vært vurdert at kanskje 30 – 40 % er flergangsgytere i Varpa. Mest sannsynlig har det vært klippet så lite av fettfinnen tidligere år at den har grodd på en slik måte at det er vanskelig å se sikkert at fisken har vært klippet tidligere. *Kanskje bør fisken i 2011 klippes på øvre del av sporen. Det er kanskje mulig å klippe fisken på ulike plasser fra år til år slik at man bedre kan merke seg fisk som har gått opp i vassdraget flere ganger/år !?*

Fisk med skader

I august ble det registrert 1 laks (650 mm) med ei stor flenge med avrevet hud på venstre side. Dette kunne være en fisk som hadde vært borti en fiskekrok, men siden den hadde kommet opp elva rett fra havet, var det mest sannsynlig en laks som det

hadde vært forsøkt reppet i Varpelva. Slik fisk blir registrert hvert år i Varpa.

I juni ble det registrert 1 laks (460 mm) med soppflekk på ca. 2 cm i diameter på ryggen. I juni ble det også registrert 1 laks (700 mm) med en blågrønn flekk på ca 3 cm i diameter på begge sidene av fisken, ca 15 cm foran sporen.

I juli ble det sluppet ut av rusa 1 laks (650 mm) hvor halve gjellelokket manglet på venstre side.

Forsøk på repping ?

Oter

Men det mest urovekkende er fiskene med ferske åpne sår foran sporen. I delrapport 2 fra august står det beskrevet om hvordan rusa sluttet å fiske og at ved tømning/tilsyn med rusa 5 ganger pr. dag, begynte rusa å fiske igjen. I alt ble det fra siste del av august og utover høsten registrert 7 fisker med bittskader/åpne sår framfor sporen; 4 villaks, 2 oppdrettslaks og 1 sjørret. I dette tidsrommet ble oter observert ved rusa.

Det synes som om at når sportsfisket ble avsluttet og når ferdsel av folk ned langs Varpelva mot havet avtok, begynte oteren å jage fisk i elva og utenfor rusa.

Sannsynligvis har oteren tatt en god del fisk fra siste del av august og fram til begynnelsen av oktober fordi elva var så lita i dette tidsrommet. I hvert fall var fangstene i rusa dårlige. Samtidig ble det observert fisk i havet og sportsfiskerne fikk en god del laks og sjørret i Varpvågen.

Oterbestanden i Nord-Salten er svært stor. Mye tyder på at oter er den som beskatter

laksebestanden aller mest når fisken er på vei opp, eller er kommet opp i vassdragene, og er den som aller mest truer eksistensen til smålaksstammen (og sjøørretstammen) Varpavassdraget.

Ørn

Et årlig fenomen i Varpa er å se ørn som stuper ned på vassflata og tar laks som nylig har gytt. Når laksen har gytt i Triumselva (v/ Dragskryssset) slipper den seg ut i vatnet og i en kort periode, kanskje bare en time, går den helt oppe i vassflata ute på vatnet nærmest som i koma. Da er den et lett bytte for ørna. Dette skjer sannsynligvis også med fisk som har gytt i de andre elvene i vassdraget.

Når man begynner å se ørna i aksjon, vet man at laksen er i ferd med å gyte eller ha gytt ferdig. Den dagen rusa ble tatt på land (22. oktober) kom ei ørn flygende over båten da vi skulle legge fra land, i klørne hadde den en stor fisk. Da vi kom til rusa for nerenden av vatnet, satt ei ørn på berget der og spiste på en laks.

Om denne laksen som går i halvsvime i vassflaten etter gyting er laks som blir å dø, eller er fisk som bare er medtatt etter gyting og som livner til etter kort tid, er vanskelig å si helt sikkert. Mest sannsynligvis er dette fisk som bare trenger litt tid for å komme seg til hektene, og som i utgangspunktet kunne ha gytt flere ganger i vassdraget.

En interessant sammenligning er at samtidig som vi i Nordland har den største ørnestammen og oterbestanden noen gang, er laksebestanden i smålaksvassdragene så liten at det er fare for at den ikke kan reprodusere seg i mange vassdrag.

Regnbueørret

Det ble til sammen tatt 3 regnbueørret i rusa, og dette var i løpet av 2 dager (23. og 24. august). Alle var jevnstore, rundt 1 kg (460 – 470 mm). Det var overhodet ingen tegn til skader eller merker som viste spor av at dette var rømt oppdrettsfisk. Mest så det ut som fisk fra en tidligere generasjon rømt regnbueørret.

Den 28. august ble det tatt en fisk på 400 mm som hadde kroppfasongen til regnbueørret, bl.a et veldig lite hode, men hadde ellers mange trekk av innlandsørret. I utgangspunktet skal en krysning være umulig i og med at regnbueørreten gyter om våren. Fisken ble sluppet ut igjen.

I likhet med all fisk som er tatt i rusa ble det oversendt skjellprøver av disse fiskene til NINA.

Regnbueørret på ca. 1 kg

Oppdrettslaks

I alt ble det tatt 13 oppdrettslaks, fordelt på 2 stk i juli (snittvekt 3, 0 kg), 1 stk i august (vekt 3, 0 kg) og 3 stk i september (snittvekt 4, 1 kg) og 6 i oktober (snittvekt 4, 6 kg).

Av disse 13 fiskene var det 6 gytefisk (46,1% av registrert oppdrettsfisk); 3 hannfisk med snittvekt 5, 0 kg og 3 hofisk med snittvekt 5, 2 kg.

Når en ser på høstoppvandringen av laks, i alt 36 laks inkludert 10 oppdrettslaks, utgjør oppdrettsfisk-andelen 27 % av oppgangen. Tar vi med sjøørreten i dette bildet (54 stk) utgjør oppdrettslaksen 11, 1 % av total oppgang av anadrom fisk høsten 2010.

Samtlige fisker hadde nesten samtlige yre indikasjoner på å være oppdrettsfisk. Noen villaks hadde, etter å ha stått i rusa ei stund (særlig fisk som var i rusa fra kveld til morgen, ca. 12 timer), litt markering på snuten at den hadde stanget mot garnlinet i rusa. En del sportsfiskere viste fram fisk som de lurte på om det kunne være oppdrettsfisk, men dette var villaks som var litt merket etter oppholdet i rusa. Et annet godt kjennetegn for oppdrettslaks er at den slipper skjellene lettere enn villaks.

I alt må det kunne konkluderes med at oppgangen av oppdrettsfisk i Varpa i 2010 var mindre enn tidligere år.

Lus

Det ble registrert 27 fisker med lus;

23 villaks
3 oppdrettslaks
1 sjøørret

En villaks hadde 12 lus, mens snittet lå på 3 lus. Dette viser at 8,3 % av villaks hadde lus, 23, 1 % av oppdrettsfisken og 0, 6 % av sjøørreten.

Sammenlignet med tidligere år, er det lite fisk med lus og antall lus pr fisk er minimalt.

Smolt

I løpet av ei uke i månedsskiftet ble det registret 49 smolt i rusa. Størrelsen på disse lå jevnt over på 12 – 14 cm.

I løpet av et par dager første uka av oktober gikk det 12 smolt i rusa, denne hadde en størrelse på 10-12 cm.

Det er ikke tidligere registrert smolt ved rusefiske i Varpa og minimalt med smolt i de småmaskede røygarna som har vært brukt til fiskekultivering de siste 20 åra.

Ål

I alt er det tatt 73 ål i rusa i 2010, samtlige sluppet ut igjen.

Fangstene av ål er fordelt slik:

Mai/juni 2 ål
Juli 4 ål
August 38 ål
Sept/okt 29 ål

Den største ålen ble forsøkt målt lengde på ved at to mann holdt rundt ålen og la tommestokken langsmed ålen, og ålen ble målt til ca.110 cm lang. De fleste ålene var mellom 60 og 80 cm. De største ålene ble tatt i rusa i august. Ålene i oktober var mindre enn tidligere på året. Ut på sommeren da rusa og ledegarna var ganske skitne ble ål observert beitende langsmed ledegarna. Da det sluttet å gå fisk i rusa i august, var det både ei stor økning av fangstene av ål i rusa og registrering av fisk med bittskader av oter. (se delrapport 2). Da det var umulig å fastslå om den ålen som ble tatt ut av rusa og sluppet ut i Varpa ovenfor rusa gikk tilbake og i rusa, ble ål som var fanget i rusa fraktet til øverenden, så langt fra rusa som mulig, og sluppet ut.

Fangstene av ål gikk ikke ned etter at dette ble innført, tvert imot.

Det kunne synes som om laks og sjøørret ikke likte at det var ål i rusa, fisken virket mere stresset i rusa, og når det var ål i den innerste lommen i rusa, ble det ofte registrert at laksen stod i den nest innerste lommen.

73 ål i rusa synes som et høyt tall og kan indikere at ålbestanden er stor i vassdraget.